

Jaan Riet

◀ Jaan Riet (1873–1952) oma fototee alguses, detsembris 1897, enne ateljee ametlikku avamist Viljandis 1898. a. Kuigi fotodele märgiti signatuuriks “Jaan Riet” kui ateljeeomaniku nimi, töötasid studios mitmed abilised (sh. Marie Riet, tema õde Anna Kukk jt.), kelle ülesandeks oli tellimuste vastuvõtmine, fotode ja negatiivide viimistlemine ning klientidele saatmine, aga ka pildistamine. EFA 215-P.4-143

Viljandi fotograafi Jaan Rieti fond (EFA, f. 215) Rahvusarhiivi filmiarhiivis on teadaolevalt kõige suurem ja terviklikumalt säilinud ühe fotograafi klaasnegatiivikogu Eestis. Sisaldades lisaks ateljee registriraamatutele üle 70 000 klaas- ja filminegatiivi, on see hea infoallikas just sisu, fototehnilise mitmetahulisuse ning laiade ajaliste piiride poolest.

Jaan Riet (27.(15.)03.1873 Abja vald – 28.07.1952 Viljandi) tegeles pildistamisega üle 50 aasta. Esimesed sissekanded registri-

raamatusse, mida Rieti äris hoolikalt peeti, pärinevad juba 1896. aastast, mil ateljee ametliku avamiseni Viljandis jäi kaks aastat. Riet täiendas end fotograafia alal 1897. a. fotograaf Hans Kristini juures Tallinnas ja kollotüüpia alal 1903. a. meister Klimschi töökojas Saksamaal Maini-äärses Frankfurdis. 1898. a. Viljandi linnas avatud Rieti fotoäri tegemistesse oli kaasatud terve perekond, esmajärjekorras Jaani abikaasa Marie ning hiljem, laste sirgudes, lisandusid abiliste sekka tütreid Hilja ja Elma.

Rieti ateljee pildistusmahud olid erakordselt suured. Sellest annavad tunnistust registriraamatud, mille järgi tehti ajavahemikul 14.02.1896–21.03.1948 kokku 79 386 ülesvõtet. Tihedamal perioodil võis ülesvõtete arv ühes kuus küündida koguni kahesaja negatiivini, millest valmistatud positiivide hulk oli loomulikult veelgi suurem. Kaubandus-Tööstuskoja andmeil 1929. a. seisuga Eesti vanima registreeritud fotoäri põhisissetulek tuli portree- ja grupifotode tegemisest: Rieti negatiividelt võib leida leerilapsi, kooliõpilasi, pruutpaare, perekondi, tuntud ühiskonna- ja kultuuritegelasi. Portreede kõrval on ta jäädvustanud linna- ja maastikuvaateid, mitmesuguseid kultuurisündmusi, samuti teinud repropildistusi fotodest, raamatuillustatsioonidest, kunstiteostest. Kuigi vaadete puhul domineerib asukoha poolest Viljandi ja selle ümbrus, pildistas Riet tihti ka teistes linnades (Tallinnas, Pärnus, Valgas, Tartus, Kuressaares, Haapsalus, Paides jm.), stereopilte tegi ta ka Soomes ja Venemaal.

Lisaks sisule on Rieti fond väärtuslikuks allikaks fotoajaloolisest vaatepunktist, näidates ilmekalt 20. sajandi esimese poole professionaalse fotoäri igapäevatööd, alates pildistamisprotsessist ja selleks kasutatud fototehnikast kuni fotode ja negatiivide retuššimise jt. viimistlusviisideni. Seega jätkub nende mitme tuhande klaas- ja filminegatiivi seas hulgaliselt avastamisrõõmu. Siinkohal on välja toodud valik Rieti ateljee tuntumatest klientidest, samuti huvitavamatest vaatenurkadest Viljandile.

Kadi Sikka

Kirjanik Anton Hansen Tammsaare
(1878–1940), 12.02.1903.
Rieti kasutuses oli sel ajal tema
esimene ateljee Koidu tänaval, millest
koliti ruumikamasse fotostuudiosse
(Posti 24/Koidu 10) 1914. a.
EFA 215 P.2-249

Helilooja ja koorijuht
Miina Härma (1864–1941),
15.11.1937. EFA 4-5515

Kunstnik Konrad Mägi (1878–1925),
21.03.1914. EFA 215.3-9589

Rieti ateljeest pärit saksa stereoskoop firmalt Neue Photographische Gesellschaft (NPG), mida kasutati stereofotode vaatamiseks. 1894. a. Berliinis Arthur Schwarzi asutatud firma NPG sai kiiresti üheks suuremaks fotode, vaatepostkaartide, stereofotode, stereoskoopide jm. fototarvikute pakkujaks, filiaalidega Londonis, Pariisis, New Yorgis. Jaan Riet hakkas stereofotograafiaga tegelema alates 1905. a., tema valmistatud fotodest oli 1930. aastateks kogunenud tervet Eestimaad hõlmav stereopiltide kollektsioon.

Foto: M. Mänd. EFA f. 215

Ameerika saadik koos Viljandi maakonnavalitsuse liikmetega Viljandi lossimägedes, 20.05.1919. EFA 215.6-521

Vaade trepile Viljandis. EFA 215.3-9063

Lennunduse populariseerimise aktsioonist osa võtnud lennukid Viljandi järve jääl, 03.03.1931. EFA 215.3-8400

Rändtsirkus Viljandis, 12.04.1930. EFA 215.4-5346

Eesti Panga Viljandi osakonna operatsioonisaal, 1927. EFA 215.4-5440

Viljandi veini- ja liköörihase Alko etikettimise ruum, 03.05.1924. EFA 215.4-5215

Vaade Viljandi tuletikuvabrikule, 06.05.1933. EFA 215.3-8506

Viljandi tuletikuvabriku sisevaade, 06.05.1933. EFA 215.3-8425

■ ■ ■ ■
Kadi Sikka

(1989), *MA* muinsuskaitse ja konserveerimise erialal, Eesti Kunstiakadeemia, Suur-Kloostri 11, 10133 Tallinn, kadi.sikka@artun.ee